

או דלמא, אינה נאמנת, משום שלא אמרינן "מה לי לשקר" בטענת "נחבאתי", כיון ש"אנן סהדי" שכל אשה שלא נחבאה בעיר נאנסה, א"כ הוי "מיגו במקום עדים", ואין מאמינים לאדם במיגו במקום שיש עדים (או אפילו רק "אנן סהדי") כנגד טענתו.

והוינן בה: מאי שנא נדון זה, ממהווא מעשה — דההוא גברא דאגר ליה חמרא לחבריה [השכיר חמור לחברו] ואמר לו המשכיר: "לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא, זיל באורחא דנרש דליכא מיא!" [אל תלך דרך נהר פקוד, שיש בו מים, לך דרך העיר נרש, שאין בה מים].

ואזל איהו [השוכר], באורחא דנהר פקוד, ומית חמרא. ותבעו המשכיר את דמי החמור.

אתא השוכר לקמיה דרבא ואמר לו: "איין? אכן באורחא דנהר פקוד אזלי, [הלכתי], מיהו לא הווי מיא בנהר באותה שעה, ומת החמור שלא באשמתי."

אמר רבא: נאמן השוכר, משום "מה לי לשקר", שהרי אי בעי לשקר, היה אומר לו — "באורחא דנרש אזלי".

ליה לבזה אחר זה. עד כאן דברי המשנה בטהרות ובאורה.

מכל מקום מוכיחה הגמרא: והכא נמי בנידון דידן שהייתה מחבואה המספקת לאשה אחת בלבד, כיון דמכח אותה מחבואה שרי להו לכולהו נשי שהיו באותה העיר, כבאו בבת אחת דמי, והוי תרתי דסתרי ואי אפשר להתירם⁽¹⁵⁷⁾, שהרי בודאי שלא היו כולן באותה מחבואה.

ורחינן: הכי השתא [כך אתה אומר עכשיו]? והלא ודאי שיש לחלק ולומר — דהתם גבי שני שבילין, ודאי איכא טומאה אצל אחד מהם, ולכן כשבאו בבת אחת אין להתירם משום דהוי תרתי דסתרי, אבל הכא בשבויה מי יימר דאיטמי, ולכן הקלו בה חכמים.

עוד הסתפקה הגמרא בדין שבויה: בעי רב אשי — עיר שהיה בה מחבוא, ואמרה השבויה, "הן אמת שלא נחבאתי, וכמו כן לא נטמאתי." מהו, האם נאמנת או לא?

וצדדי הספק: מי אמרינן שנאמנת, משום כז-ב "מה לי לשקר", שאם היתה שקרנית הרי היתה יכולה לטעון — "נחבאתי", ומיגו שהיתה יכולה לטעון נחבאתי, נאמין לה שאמרה לא נטמאתי.

סבירא לך כרבי יוסי, ששמטא בבאו בבת אחת. אך התוספות כתבו, דהכא כולי עלמא מודו שיטמאו מכיון שכאשר באה כהנת אחת להשאל ידעינן שכוונתה להשאל ג"כ על כל הכהנות האחרות שהיו באותה העיר, ובכהאי גוונא כבר נתבאר בהערה הקודמת שלכו"ע חשיב כתרתי דסתרי, וטמאות.

שאל בבת אחת על עצמו ועל חברו, שאין מטהרים אותו, מקל וחומר, ומה אם באו שני אנשים בכל אופן מטמאים אותם, משום דהוי תרתי דסתרי, כל שכן כששאל אדם אחד בבת אחת שהוי תרתי דסתרי ונטמאנו. תוספות. 157. רש"י פירש ששאלת הגמרא שנאסרם משום דדמי לבאו בבת אחת, לא קשיא אלא אי

עמו אלא על פי עדיב, שמא ימות, והרי היא פנויה מעכשיו, ואסור להתייחד עם הפנויה (158).

אך מותרת להתייחד עמו בפני כל עדים, ואפילו על פי עבד, ועל פי שפחה, מפני שבושה מהם, ולא חיישינן שיבא עליה בפניהם. חוץ משפחתה שאסורה להתייחד בפניה, מפני שלבה גם בשפחתה, וחיישינן שמא תשמש בפניה, שאינה חוששת שתספר השפחה על קלקולה.

על כל פנים חזינן, ששפחה דידה אינה מספרת על קלקול גבירתה, וא"כ קשיא אמתניתין, היאך האמנו לשפחתה שלא נטמאה?

ומתרצינן: אמר רב פפי — בשבויה הקילו, להאמין אפילו לשפחה דידה.

אך רב פפא אמר: לעולם אין מאמינים לשפחתה, ולכן — הא מתניתין דקתני שאין מאמינים, איירי בשפחה דידה, והא מתניתין דידן דקתני שמאמינים לשפחה, איירי בשפחה דידה, היינו שפחת הבעל.

ומקשינן לרב פפא: וכי שפחה דידה לא מהימנא? והא קתני במשנתנו, — "אין אדם מעיד על עצמו", ומדייקינן — דוקא אדם על עצמו אינו נאמן, הא שפחה דידה,

ואמר ליה אביי לרבא: שאינו נאמן, כיון שדרך העולם שיש מים בנהר פקוד, הרי ש"אנן סהדי" שהיו מים בנהר פקוד אף באותה שעה, וא"כ הוי "מיגו במקום עדים", ואין מאמינים לאדם בטענת "מה לי לשקר" במקום שיש עדים או "אנן סהדי" כנגד טענתו, ולכן לא אמרינן האי מיגו.

וסברה הגמרא, שאף בנידון דידן יחלקו אביי ורבא אי אמרינן "מה לי לשקר" במקום שיש "אנן סהדי" נגד טענתה.

ודחינן: הכי השתא [מהו הדמיון ביניהם]?! והלא ודאי שיש לחלק ולומר, שדוקא התם גבי חמור אינו נאמן, משום שודאי איבא עדים [כלומר "אנן סהדי"] דאיבא מיה, אבל הכא גבי שבויה, וכי ודאי הוא שאיטמי? הלא רק חששא הוא! ובמקום חששא אמרינן "מה לי לשקר".

שנינו במשנה, שאם יש עדים שלא נטמאה, אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין:

ומדייקינן מכך שלא חילקה המשנה: דמשמע שאפילו שפחה דידה מהימנא!

ורמינחיה, הרי דין זה סותר למה ששנינו במשנה במסכת גיטין — שכיב מרע שכתב לאשתו, כדי לפוטרה מן החליצה, "הרי זה גיטך מהיום, אם אמות", לא תתייחד אשתו

אלא שעה אחת קודם מיתתו, ולשיטתו אסורה להתייחד עמו משום גזירת "גט ישן", דהיינו — שגזרו חכמים שכל אדם שהתייחד עם אשתו אחרי שכתב לה את גיטה, אין פוטרים את האשה באותו גט, כדי שלא יאמרו — "גיטה קודם לבנה" ויבואו להטיל דופי ביחוסו של הבן. על פי התוספות.

158. כך פירש רש"י במסכת גיטין, (דף עג"א). וכן שיטתו שם, שלאחר מיתה יחול הגט למפרע, ולכן אסורה להתייחד עמו כעת, שמא תהא פנויה למפרע. או שמא יבא עליה לשם קידושין, ותהא צריכה גט נוסף.

אך דעת רבינו תם, וכן פירש רש"י בסוגיין, שלא חל הגט למפרע, כיון שאין דעתו לגרשה

כי הא ד[כאותו מקרה שארע ל] מרי בר איסק, ואמרי לה [ויש אומרים] שארע לחנא בר איסק, שהלך אביו למקום ששמו "בי חוזאה", והלך אחיו עמו לשם, ומת אביו באותו מקום, ובא מרי בר איסק לירש את נכסיו, ופתאום אתא ליה אדם, שטען שהוא אותו אחא מבי חוזאה שהלך עם אביו לשם, ואמר לו: "פלוג לי בנכסי דאבא" שהרי אחיך אני.

אמר לו מרי בר איסק: "לא ידענא לך" [אינני מכירך, הבא ראיה שאחי אתה!]

אתא אותו אח לקמיה דרב חסדא, לתבוע ממרי בר איסק לחלוק לו בנכסי אביו, וטען לפני רב חסדא, שטענת מרי בר איסק שאינו מכירו, נראית כטענת שקר, כיון שלא מצוי שלא יכיר אח את אחיו, ואם באמת אינו אחיו, היה על מרי בר איסק לטעון בודאי שאינו אחיו, ולא רק טענת שמא.

אמר לו רב חסדא: שפיר קאמר לך מרי בר איסק שאינו מכירך, דהרי כתיב — "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו", מלמד שיצא מאחיו בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן, ולכן לא הכירוהו, והכא נמי כיון שיצאת מכאן בלא חתימת זקן, ובאת בחתימת זקן, לכן לא הכירך מרי בר איסק.

הוסיף ואמר לו רב חסדא: אם בכל אופן תרצה לחלוק בנכסי אביך, זיל איתוי סהדי דאחורא את!

אמר לו אותו אח: אכן אית לי סהדי, ומסתפו מיניה, [אלא שמפחדים הם ממרי] משום דגברא אלמא הוא [שאדם אלים הוא] (159).

מהימנא! ואכתי קשיא מהמשנה בגיטין שהובאה לעיל, שמשמע שאין לסמוך על שפחתה?

ומתריצין: לעולם שפחתה לא מהימנא, ומה שהקשינו מלשון משנתינו שכתבה "אין אדם מעיד על עצמו", ולא כתבה נמי ששפחתה לא מהימנא? הא לא קשיא, משום דשפחתה נמי בעצמה דמי, והרי היא כלולה בלשון "אין אדם מעיד על עצמו".

עוד תירצה הגמרא: רב אשי אמר — הא והא, בין במשנתינו ובין במשנה בגיטין הנ"ל, איירי בשפחה דידה, ובאמת יש מקום לחשש ששפחה מיוחזא חזיא את קילקול גבירתה ושתקה.

ברם, התם במשנה בגיטין, דעל ידי שתיקתה — הרי מתירתה, שבלא עדותה מניין לנו שנבעלה?! ולכן לא מהימנא להתייחד בפניה, כיון שאינה חוששת שתספר השפחה שנבעלה. אבל הכא במשנתינו דעל ידי שתיקתה אופרתה, כיון ששבויה אסורה, ובאה שפחתה להעיד שלא נאסרה, מהימנא, כיון שלא חיישינן שתעיד שקר, רק שלא סמכנו שתלך להעיד מעצמה לאסור את גבירתה.

ומקשינן: השתא נמי, במתניתין גבי שבויה, ניחוש דלמא אתיא ומשקרא, מפני אהבת גבירתה?

ומתריצין: תרתי [שני] שקרים, גם לשתוק בקלקול גבירתה, וגם להעיד שקר — לא עבדה!

ומוכיחה הגמרא, שאין הדרך לשקר בתרתי,

אבל לא יעידו עליה, לא בנה ובתה ולא עבדה ושפחתה.

ומבואר לכאורה בברייתא זו, ששפחתה אינה נאמנת לומר שלא נטמאה.

ותניא מאידך בברייתא במקום אחר — שהכל נאמנין להעיד על השבויה, חוץ מהימנה [כלומר — היא בעצמה], ובעלה.

ומשמע, שסברה האי ברייתא, ששפחתה מהימנא להעיד עליה. ואם כן נחלקו ברייתות אלו בדברי רב פפי ורב אשי.

ושקלינן וטרינן: אכן דברי רב פפי ודרב אשי, שאמרו ששפחה נאמנת להעיד על גבירתה, ודאי כמחלוקת התנאים הנ"ל, היא! ואינהו סברי, כהברייתא השנייה שסברה ששפחה נאמנת להעיד על גבירתה.

אך דברי רב פפא שאמר ששפחה אינה נאמנת, [מני] לימנא תנאי היא! [האם אף הוא לא אמר את דבריו אלא כחד תנא?!]

ואמרינן: לא! לעולם דברי רב פפא, ששפחה אינה נאמנת להעיד על גבירתה, אינם תלויים במחלוקת הברייתות לעיל.

ומאי דקשיא לך, מדברי הברייתא השנייה שמשמע ששפחה נאמנת? אמר לך רב פפא — כי תניא ההיא ברייתא שנאמנת, דווקא במסויחה לפי תומה! ולכן האמינוה. אבל בעלמא לא האמינו לשפחתה⁽¹⁶⁰⁾.

אמר לו רב חסדא לדידיה — כלומר, למרי בר איסק: זיל אייתינהו את עדים דלאו אחוך הוא!

אמר לו מרי לרב חסדא: וכי דינא הכי שעלי להביא עדים?! והלא המוציא מחבירו עליו הראייה?

אמר לו רב חסדא למרי: אכן בעלמא הדין שהמוציא מחבירו עליו הראייה, אך הכי דאיננא [דנתין] לך, ולכולהו אלמי חברך, [ולכל חבריך האלימים], שעליהם הראייה, מכיון שבעלי דינם יראים מפניהם.

ומדקדקת הגמרא: והלא יש להקשות, מה הועיל רב חסדא בתקנתו, הרי אם העדים מפחדים להעיד נגד מרי בר איסק, השתא נמי, שנאמר לו שיביא הוא עדים, נישוש דלמא אתו עדים ומשקר, מחמת יראתו?

אלא ודאי מוכח, כדארמן לעיל, שתרתו שקרים, לא עברי אינשי, ולכן לא חוששים שמחמת יראתו יבוא לשקר בפועל, רק חוששים שלא יבואו להעיד.

דנה הגמרא: לימנא [לכאורה אפשר לומר כי] מאי דאמרינן רב פפי ורב אשי לעיל ששפחה דידה מהימנא, הנו כתנאי, כלומר — תלוי במחלוקת תנאים שנפרש כעת:

שהנה שנינו בברייתא במקום אחד — שעדות שבויה זו עדות שהכל כשרים להעיד עליה, איש ואפילו אשה או תינוק ותינוקת, אביה, ואמה, ואחיה, ואחותה,

כך לא שבקת חיי לכל בריה, משום שלעולם יאמר הנתבע כך. תוספות.

160. ברם, מבואר בברייתא — שנאמנות זו, של

שאז ניכר הדבר שאינם מעידים מחמת יראתם ממרי בר איסק.

אבל בעלמא, לא נאמן אדם לומר "יש לי עדים, אלא שיראים הם מפני בעל דיני", שאם

גמרא

תנא בברייתא על מעשה זה של רבי זכריה בן הקצב: **ואף על פי כן**, שאסרוה חכמים עליו, לא הרחיקה מעליו, אלא ייחד לה בית כחצרו, וכשהיא יוצאה מן החצר, והיה רבי זכריה ג"כ בחצר באותה שעה, הייתה יוצאה בראש בניה, כדי שלא תתייחד עמו, וכן כשהיא נכנסת לחצר, נכנסת בסוף בניה, ולא היו מתייחדים.

בעי אביי, מהו לעשות בגרושה כן, שיגור עמה באותה חצר ויזהר שלא להתייחד עמה?

וצדדי הספק: דלמא דווקא התם במעשה דרבי זכריה, הוא שהקלו לגור עמה באותה חצר, משום דבשבויה הקילו, אבל הכא לגבי גרושה לא. או דלמא לא שנא, ואף בגרושה מותר לגור עמה באותה חצר, ובתנאי שלא יתייחד עמה.

ופשטינגן: תא ושמע מה ששנינו במסכת שמחות: דתניא — ישראל המגרש את אשתו, לא תנשא ותגור בשכונתו [כלומר — עד מרחק ג' בתים ממנו], אבל בעודה רווקה יכולה לגור בשכונתו.

ואם היה כהן, אם עדיין לא נישאת — לא כז-א

ומביאה הגמרא ראייה לכך שנאמן אדם במסיח לפי תומו לעדות שבויה: **כי הא, דכי אתא רב דימי אמר: שרב חנן קרטינגנאה**, היה משתעי [מספר] מעשה, שבא לפני רבי יהושע בן לוי — ואמרי לה [ויש שאמרו] — שרבי יהושע בן לוי היה מישתעי [מספר] את אותו מעשה, שבא לפני רבי — באדם אחד, שהיה מסיח לפי תומו ואמר: "אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים, ושמרתי כל כך על אימי, שאפילו כשיצאתי לשאוב מים, הייתה דעתי על אמי, או כשיצאתי ללקט עצים, גם כן הייתה דעתי על אמי, שלא יטמאה העובדי כוכבים",

והשיאה רבי לכהונה על פיו של אותו אדם, ומכאן ראייה שנאמן "מסיח לפי תומו" לעדות שבויה:

מתניתין

מעשה באשתו של רבי זכריה בן הקצב, שכהן היה, ונשבתה יחד עמו בזמן חורבן הבית, ואמר ר' זכריה בן הקצב: המעון הזה [לשון שבועה הוא]! לא זזה ידה מתוך ידי, משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו.

אמרו לו חכמים: אינך נאמן להתירה לעצמך משום שאין אדם מעיד על עצמו [כלומר — בשביל עצמו].

לכהונה על פיו, וא"כ מדוע לא האמינו אף כאן לעצמה ב"מסיחה לפי תומה"?

ותרצו התוספות: שמעלה עשו ביוחסין, שאין מכשירים שבויה לכהונה על פי עצמה אפילו במסיחה לפי תומה.

"מסיח לפי תומו", לא מועילה לבעלה ולעצמה, שהם אינם נאמנים אפילו במסיח לפי תומו!

ויש להקשות הרי לעיל (דף כ"ו ע"א) הובא בגמרא שהאמינו ליוחנן שהעיד על עצמו ב"מסיח לפי תומו", שאוכל חלות היה, והעלוהו